

PSICHOLOGINIS BENDRUOMENĖS KŪRIMO LIETUVOJE MODELIS

Prof. habil. dr. Danguolė Beresnevičienė

Lietuvos teisės universitetas, Socialinio darbo fakultetas, Socialinio darbo ir edukologijos katedra
Ateities 20, 2057 Vilnius
Telefonas 71 45 92
Elektroninis paštas sdk@ltu.lt

Pateikta 2001 m. birželio 7 d.

Parengta spausdinti 2001 m. gruodžio 27 d.

Recenzavo Vilniaus miesto savivaldybės Sveikatos ir socialinės apsaugos departamento Socialinės paramos centro direktorė dr. Angelė Čepėnaitė ir Lietuvos teisės universiteto Socialinio darbo fakulteto Socialinio darbo ir edukologijos katedros prof. habil dr. Rimantas Tidikis

S a n t r a u k a

Straipsnyje analizuojama bendruomenės kūrimo Lietuvoje problema. Išanalizavus sąvoką „bendruomenė“ socialinės psichologijos bei sociologijos kontekstuose, Lietuvos gyventojų socialinę situaciją bei užsienio šalių patirtį kuriant bendruomenę ir remiantis D. Beresnevičienės atliktų besimokančių suaugusiųjų psichologinių charakteristikų tyrimų duomenimis [1, p. 250; 2; 3; 4], sukuriamas originalus psichologinis bendruomenės kūrimo Lietuvoje modelis.

Psichologinį bendruomenės kūrimo modelį sudaro šie komponentai: 1) socialinių darbuotojų asmenybės savybių ugdymas ir saviugda (savo vaidmens priėmimas ir supratimas prasmingai mokantis, atvirumo, tiesos ir empatijos nuostatų kliento atžvilgiu ugdymas, atitinkamo savo įvaizdžio kūrimas, nuolatinis socialinio darbuotojo kompetencijos lavinimas); 2) klientų motyvų socializuotis formavimas (motyvų socializuotis žadinimas, pasitikėjimo savo ir bendruomenės narių jėgomis formavimasis; klientų savo vertės stiprinimas); 3) sociokultūrinių, pedagoginių–psichologinių bendruomenės gyvenimo sąlygų sudarymas.

Straipsnyje pateikiamos rekomendacijos savivaldybėms, atsakingoms už bendruomenės kūrimą Lietuvoje, skatinančios dirbančių socialinių darbuotojų nuolatinį mokymąsi ir pastangas suprasti savo klientus, jų grupes bei patį save bei nuolat ugdyti savo darbui būtiną kompetenciją.

Pratarmė

- * *Kas yra bendruomenė?*
- * *Kokie yra bendruomenės tikslai ir uždaviniai?*
- * *Kaip tenkinami bendruomenės narių poreikiai (kokia dabar yra Lietuvos socialinė situacija)?*
- * *Koks galėtų būti psichologinis Lietuvos bendruomenės kūrimo modelis (kuo galėtų remtis socialinės politikos kūrėjai)?*

Straipsnio tikslas – parengti psichologinį bendruomenės kūrimo Lietuvoje modelį.

Straipsnio uždaviniai:

1. Išanalizuoti sąvoką „bendruomenė“ socialinės psichologijos bei sociologijos kontekstuose;
2. Išanalizuoti Lietuvos gyventojų socialinę situaciją.
3. Išanalizuoti bendruomenės kūrimo užsienio šalyse patirtį;
4. Apibrėžti socialinio darbuotojo vaidmenį kuriant bendruomenę;

5. Remiantis atliktų tyrimų duomenimis, parengti psichologinį bendruomenės kūrimo Lietuvoje modelį.

Kaip teigia P. Bergeris ir Th. Luckmannas (1999), „visuomenė yra suprantama kaip nenutrūkstamas dialektinis procesas, sudarytas iš 3 momentų: eksternalizacijos, objektyvacijos ir internalizacijos... Pavienis visuomenės narys tuo pačiu metu eksternalizuoja savo paties būtį socialiniame pasaulyje ir internalizuoja šį pasaulį kaip objektyvią tikrovę. Kitaip sakant, būti visuomenėje – tai dalyvauti jos dialektikoje“ [5, p. 163].

Tačiau individas negimsta visuomenės nariu. Jis gimsta su polinkiu į socialumą ir tampa visuomenės nariu. Individo socializacijos pradžia yra internalizacija, t.y. tiesioginis objektyvaus įvykio kaip tam tikrą prasmę ir ryšį su kitu žmogumi turintis saviraiškos suvokimas ir interpretavimas. Individas mokosi suvokti kito visuomenės nario emocijas, būsenas, jausmus bei mintis. Taip ir prasideda socializacija.

Suprasdami kitą žmogų mes tarsi perimame jo mintis, jausmus – vyksta empatija – įsijautimo į kito žmogaus fenomenologinę realybę procesas.

Išmokę suprasti kitą žmogų susisaistome vieni su kitais. Mus sieja atitinkami motyvai, nukreipti į ateitį. Pasiekęs tokį internalizacijos lygį, individas tampa visuomenės nariu. Tada prasideda antrinė socializacija.

Antrinės socializacijos procese reikšmingi tampa kiti asmenys, jau užimantys tam tikrą vietą visuomenės struktūroje. Taip vaikas jau vaikystėje mokosi perimti savo „klasės“ požiūrį į visuomenę bei savo subkultūros vertybes ir požiūrį į visuomenę ir jos vertybes.

C. Suttonas (1999) bendruomenę apibrėžia kaip „organizuotą politinį, municipalinį ar socialinį darinį“, arba „kaip toje pat vietoje gyvenančių žmonių grupę, religinę ar kitokios tapatybės vienijamą žmonių grupę“ [6, p. 156].

Kaip socialiniai psichologai apibūdina, kas yra grupė? A. Suslavičius (1995) teigia, kad „pirmoji grupė, į kurią patenka ką tik gimęs pilietis, yra šeima, vėliau jis patenka į lopšelio, darželio, žaidimų grupes, mokyklos klasę ir t.t., o tai ir yra vadinamoji žmogaus mikroaplinka. Vėliau bręstanti asmenybė patenka į platesnių grupių ir bendrijų ratą, pradedant gyvenamosios vietovės bendruomene ir baigiant regionu arba valstybe, – t.y. makroaplinka“.

Socializacijos proceso metu formuojasi asmenybė, tampama socialiu žmogumi. Socializacijos procese lemiamą vaidmenį atlieka mikro- ir makroaplinka [7].

Bendruomenės kūrimas užsienio šalyse

Užsienio šalyse kuriant bendruomenės socialinę gerovę [8] vis dažniau taikomos naujosios informacinės technologijos. Jas pasitelkus informuojama apie teikiamas socialines paslaugas, ieškoma socialinių partnerių, organizuojama komercinė bendruomenės veikla.

Kuriant „žinių bendruomenę“ vis svarbesnį vaidmenį atlieka bibliotekos. Kaip teigia Amerikos bibliotekų asociacijos prezidentė [9, p. 39], bibliotekininkai ir bibliotekų administratoriai turi glaudžiai bendradarbiauti kurdami bendruomenę. Prezidentė teigia, kad „bibliotekas kuria bendruomenę“, kuo plačiau panaudodama internetinius ryšius.

Nepaprastai yra vertinamas ir bibliotekų, bendradarbiaujančių su darbo sąjungomis, vaidmuo kuriant nuolat besimokančią visuomenę [10, p. 52]. Šis bendradarbiavimas, autoriaus nuomone, sudaro geresnes sąlygas bendruomenės plėtrai bei laiduoja darbo sąjungos narių visą gyvenimą trunkantį mokymąsi [10, p. 52]. Šiuo tikslu siūloma bendradarbiauti Amerikos pramonės darbo federacijos organizacijoms bei Amerikos bibliotekų asociacijai.

Svarbų vaidmenį kuriant bendruomenę atlieka įvairios tarpusavyje bendradarbiaujančios religinės, finansinės bei kitos socialinės organizacijos, kurios dalijasi savo patirtimi, siekdamos aprūpinti neturtinguosius ir rasti socialinius partnerius bei verslininkus, remiančius bendruomenės kūrimą [11, p. 57].

Spręsdami įvairius kultūrinius klausimus bendruomenės nariai gana aktyviai įsitraukia į politinį šalies gyvenimą, stengdamiesi išsaugoti savo kultūrinius bei istorinius paminklus bei jausdami atsakomybę už savo kultūrinio identiteto išsaugojimą [12, p. 337].

Kurdami savo bendruomenės istoriją bei rūpindamiesi jos išsaugojimu kitoms kartoms, bendruomenės nariai ieško rėmėjų (kompanijų arba įvairių ne pelno siekiančių organizacijų),

galinčių paremti jų siūlomus projektus, kreipiasi į bendruomenės plėtros fondą arba patys remia vieni kitus [13, p. 120].

Kaip rodo daugelio autorių tyrimai [14], bendruomenės kūrimo tikslas – sudaryti pakankamai gerą bendruomenės narių mikroklimatą ir sąlygas jų gerai psichologinei savijautai, kompensuoti bei patenkinti tuos savo narių poreikius, kurie laiduoja jų prisitaikymą prie šalies visuomenės ir suteikia jiems galimybę būti visaverčiais tos visuomenės nariais. Šis procesas reikalauja nuolatinio darbo bei nuolatinio bendruomenės atsinaujinimo ir plėtros.

Svarbus bendruomenės kūrimo uždavinys, kylantis formuojant taikų ir saugų jos narių mikroklimatą – mokėti spręsti konfliktus. Tam gerai pasitarnauja socialiniai darbuotojai, padedantys spręsti bendruomenės narių konfliktus, o bendruomenės, kaip organizacijos, gali spręsti įvairius tarp bendruomenių kylančius konfliktus, tuo laiduodamos taikos išsaugojimo visuomenėje galimybes (Peace Research Abstracts Journal, 1999).

Svarbų vaidmenį kuriant bendruomenę atlieka religinės organizacijos. Jos organizuoja savo narių mokymąsi, kultūrinę veiklą, gina savo bendruomenės piliečių teises [15, p. 22].

Religinės organizacijos rūpinasi savo bendruomenės nariais, pastato, atstato bei restauruoja bažnyčias, rūpinasi įvairiomis stichinių nelaimių – žemės drebėjimo, potvynio ir kitomis aukomis, atlieka misionieriškus darbus [16, p. 927].

Sprendžiant bendruomenės narių nedarbo bei darbo problemas aktyviai dalyvauja darbo sąjungos, sudarančios ilgalaikes sąjungas su vietos bendruomene. Ypač tokia veikla suaktyvėja rinkiminių kampanijų metu [17, p. 54].

Lietuvos socialinės situacijos analizė

Kuriant psichologinį bendruomenės kūrimo Lietuvoje modelį būtina atsižvelgti į dabartinę situaciją Lietuvos darbo rinkoje, į nedarbą, bendrąjį gyventojų užimtumą, kuriamą darbo rinkos politiką, demografinę šalies padėtį, socialinių programų nukentėjusiems asmenims bei socialinės rizikos grupėms rengimą bei įgyvendinimą.

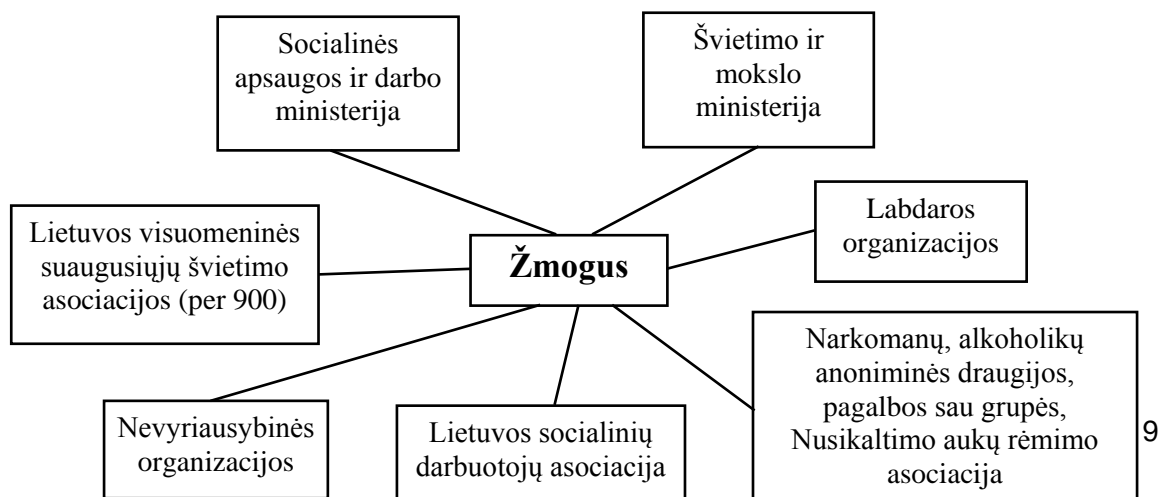
Kaip teigiama Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos parengtame „Socialiniame pranešime“ (2000), pastaruoju metu šalies darbo rinka pasižymėjo neigiamomis tendencijomis: mažėjo užimtų gyventojų ir daugėjo bedarbių, t.y. didėjo nedarbas.

Per 1999 m. šalies darbo biržoje buvo užregistruota beveik 250 tūkst. bedarbių, t.y. 40 tūkst. daugiau nei 1998 m. Lyginant 1999 m. pradžią su 2000-ųjų metų pradžia, sumažėjo darbo neturinčio jaunimo (–1,3 proc. punkto), moterų (–3,7 proc. punkto), padaugėjo ilgalaikių bedarbių (2,1 proc. punkto).

Per pastaruosius metus padaugėjo darbo netekusių bedarbių, kurie sudarė apie 60 proc. visų bedarbių. Nedaug pakito niekur iki tol nedirbusių bedarbių skaičius.

Pagrindinė problema, susijusi su materialinės paramos teikimu nukentėjusiems asmenims ir socialinės rizikos grupių žmonėms, yra ta, kad dėl susidariusios sunkios finansinės valstybės padėties 1999-ais metais nukentėjusiems asmenims numatytos pašalpos nebuvo išmokėtos arba išmokėtos labai pavėluotai (net iki pusės metų).

Žmogaus, kaip bendruomenės nario, poreikius tenkina ministerijos, nevyriausybinių organizacijų, įvairios asociacijos, pagalbos sau grupės, labdaros institucijos (žr. 1 pav.):

1 pav. Žmogaus socialinius poreikius tenkinančios organizacijos

Žmogaus mokymosi bei socialinius poreikius tenkina Švietimo ir mokslo ministerija per formalųjį ir neformalųjį suaugusiųjų švietimą, įvairios visuomeninės suaugusiųjų švietimo asociacijos, kurių šiuo metu Lietuvoje yra daugiau kaip 900, tenkinančios įvairių visuomenės narių švietimo ir savišvietos poreikius. Socialinio darbo ministerija bei savivaldybės ir įvairios labdaros organizacijos, nevyriausybinės organizacijos tenkina socialinius bei materialinius visuomenės narių poreikius (žr. 1 pav.).

Kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerija tenkina bendruomenės poreikius? Kas yra daroma?

Kaip teigiama „Socialiniame pranešime“, įvertinus sudėtingą padėtį šalies darbo rinkoje daugiausia dėmesio buvo skiriama užimtumo rėmimo programai.

Pasyvi darbo rinkos politikos priemonė – bedarbio pašalpa, kurios tikslas – laikina materialinė parama asmenims, netekusiems darbo. 1999 m. bedarbio pašalpas gavo 26,6 proc. darbo biržoje registruotų bedarbių.

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonių tikslas – suteikti bedarbiams laikino užimtumo galimybių, sudaryti sąlygas įgyti būtinos darbinės patirties, padėti palaikyti esamą kvalifikaciją, ją tobulinti arba įgyti naują darbo rinkoje paklausią profesiją. Galutinis tikslas – bedarbių integracija į darbo rinką.

Aktyvios darbo rinkos politikos priemonėms priskiriama:

- darbo rinkos profesinis mokymas;
- nedarbo prevencija ir darbo pasiūlos bei paklausos derinimas;
- užimtumo rėmimas.

Užimtumo rėmimo programai priskiriamos šios priemonės:

- viešųjų darbų organizavimas darbo ieškantiems asmenims;
- užimtumo fondo remiamų darbų organizavimas;
- asmenų, norinčių pradėti savo verslą, rėmimas;
- naujų darbo vietų steigimas asmenims, turintiems papildomo užimtumo garantijas (PUG).

Kuriama savarankiškos informacijos paieškos (SIP) sistema apie laisvas darbo vietas. Pasitelkęs kompiuterį darbo ieškantis asmuo gali ne tik peržiūrėti šalyje esamas darbo vietas ir išspausdinti reikiamus duomenis, bet ir gauti papildomos informacijos apie darbo biržos teikiamas paslaugas, patarimų, kaip elgtis ieškant darbo, informacijos apie įstatymus. Dabar SIP sistemomis yra apsirūpinusios 76 proc. visų Lietuvos teritorinių darbo biržų.

Savo verslo rėmimas – svarbi užimtumo rėmimo priemonė, taikoma bedarbiams, siekiantiems savarankiškumo organizuojant savo verslą individualaus ar kolektyvinio darbo pagrindu. Jiems buvo teikiama finansinė ir organizacinė pagalba. Paskolos teikiamos iš užsienio fondo įstatymais nustatyta tvarka. Savo verslą organizuojantiems bedarbiams savivaldybės gali nustatyti mokesčių, žemės sklypų, patalpų įsigijimo ir kitas lengvatas.

1999 m. asmenims, turintiems papildomas užimtumo garantijas, buvo įsteigtos 907 naujos darbo vietos, 319 iš jų – invalidams. Tai atitinkamai 34,1 ir 18,2 proc. mažiau nei 1998 metais.

Pagrindinė socialinės paramos sistemos nuostata yra ta, kad socialinė parama negali žmogui užtikrinti ilgalaikio ekonominio ir socialinio saugumo – ji tik padeda jam išgyventi ekstremaliomis sąlygomis.

Pagrindinės socialinės paramos įgyvendintojas yra savivaldybės, nes jose labiausiai išryškėja žmonių socialinės problemos.

Visuomeninės organizacijos Lietuvoje

Taigi asmenys, priklausomi nuo alkoholio ir narkotikų, bei jų šeimų nariai gali burtis tik į visuomenines organizacijas, draugijas bei pagalbos sau klubus. Ypač veiksminga visuomeninės organizacijos „Vilties žingsniai“ veikla, kuri padeda alkoholikų ir narkomanų šeimų nariams pakeisti gyvenimo būdą, išmokti išgyventi šalia priklausomybės liga sergančio žmogaus. Narkologinių ligonių integracijos klausimus sėkmingai sprendžia Anoniminių alkoholikų (AA) ir Anoniminių narkomanų (AN) draugijos.

Taigi galima daryti išvadą, kad vienos institucijos, tokios kaip Švietimo ir mokslo ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, savivaldybių socialinio darbo skyriai tenkina bendruomenės poreikius „iš viršaus“ – planuoja bendruomenės narių formalųjį švietimą, bedarbiams organizuoja mokymą bei perkvalifikavimą per darbo biržas, darbo rinkos mokymo centrus.

Švietimo ir mokslo ministerija tarsi daugiau orientuojasi į prevencinį darbą su bendruomene – organizuoja įvairaus amžiaus žmonių (nuo užuomazgos iki mirties) nuolatinį mokymąsi nuo darželinių įstaigų, bendrojo lavinimo mokyklų, profesinių bei aukštesniųjų mokyklų, universitetų bei organizuoja įvairių specialybių darbuotojams kvalifikacijos kėlimo kursus.

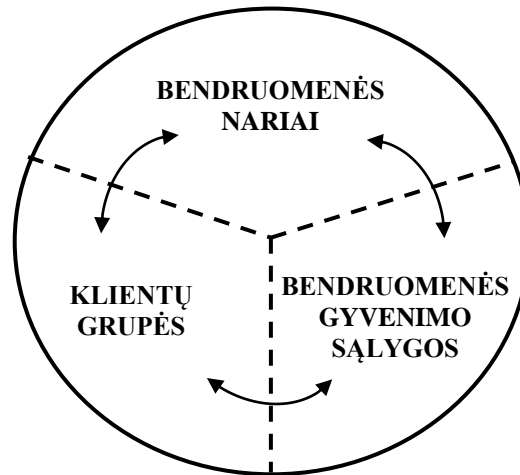
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija padeda įvairioms socialinėms grupėms patenkinti materialinius, socialinius, savirealizacijos bei socializacijos poreikius (grįžimo į visuomenę) poreikius. Ji rūpinasi kalintais, grįžusiais iš pataisos įstaigų, narkomanais bei alkoholikais, grįžtančiais iš gydymo įstaigų, smurtą patyrusiais vaikais, paaugliais ar suaugusiais, taip pat bedarbiais, moterimis, auginančiomis vaikus, asocialiomis šeimomis ir įvairiomis kitomis klientų grupėmis.

Švietimo ir mokslo ministerija rūpinasi tarsi visos visuomenės švietimu, informacinės bendruomenės kūrimu ir bendrai visos visuomenės kultūros ugdymu, tuo atlikdama prevencinį darbą. Socialinio darbo ministerija teikia konkrečią pagalbą savo bendruomenės nariams.

Bendruomenės nariais tarsi „iš pašalies“ rūpinasi ir įvairios visuomeninės asociacijos (NVO, Suaugusiųjų švietimo, Socialinio darbo ir kt.), taip pat labdaros organizacijos. „Iš apačios“ bendruomenės nariais aktyviausiai rūpinasi patys bendruomenės nariai (pirmiausia šeima, draugai, socialiniai darbuotojai, suaugusiųjų švietėjai, andragogai, pedagogai, socialiniai pedagogai, psichologai, gydytojai ir t.t.) bei patys nukentėjusieji, bandantys padėti kitiems (tai – narkomanų, alkoholikų anoniminės draugijos, pagalbos sau grupės, nusikaltimų aukos, susibūrusios į savas asociacijas).

Bendruomenės kūrimo psichologinis modelis

Taigi išanalizavus bendruomenės kūrimo užsienio šalyse patirtį bei Lietuvos socialinę situaciją galima daryti išvadą, kad bendruomenę sudaro ir formuoja bent trys tarpusavyje sąveikaujančios dalys: socialiniai gyventojų sluoksniai, patys socialiniai darbuotojai bei sociokultūrinės, ekonominės, politinės ir psichologinės bendruomenės gyvenimo sąlygos (žr. 2 pav.).

2 pav. Bendruomenės struktūra

Kaip matome iš 2 paveikslėlio, bendruomenę sudaro:

1. Įvairūs socialiniai gyventojų sluoksniai, tarp jų ir įvairios klientų grupės;
2. Patys socialiniai darbuotojai taip pat yra bendruomenės nariai (mokytojai, švietėjai, psichologai irgi gali veikti kaip socialiniai bendruomenės kūrėjai);
3. Sociokultūrinės, ekonominės, politinės, psichologinės bendruomenės gyvenimo sąlygos.

Šios trys sudedamosios bendruomenės dalys veikia viena kitą.

Bendruomenės kūrimui įtakos turi bendruomenės egzistavimo sąlygos, materialinės, ekonominės bei dvasinės vertybės ir nuostatos, taip pat religija, dorovės normos. Socialiniai darbuotojai, kaip tos bendruomenės kūrėjai, bando patenkinti bendruomenės narių poreikius, tėvų paliktų kūdikių egzistencinius poreikius, aukų, patyrusių smurtą, psichologinius savigarbos bei pagarbos kitiems poreikius, materialinius ir dvasinius beglobių poreikius, vidurinės mokyklos nelankančių vaikų mokymosi poreikius, narkomanų, nusikaltėlių, jaunų ar vidutinio amžiaus bedarbių, jaunų mamų, pensininkų, senelių namų globotinių grįžimo į visuomenę ir visavertį socialinį bendruomenės gyvenimą socializacijos poreikius.

* Kaip galima patenkinti bendruomenės narių socializacijos poreikius, kokia reikalinga strategija šiems poreikiams patenkinti?

* Koks galėtų būti psichologinis bendruomenės kūrimo modelis?

Kurdama psichologinį bendruomenės kūrimo Lietuvoje modelį autorė rėmėsi šiais šaltiniais:

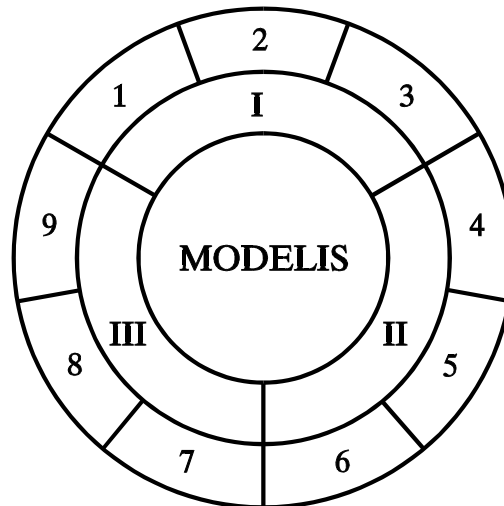
- 1) Vakarų Europos patirtimi, sukaupta kuriant bendruomenę [19, p. 204–215];
- 2) Lietuvos švietimo ir kultūros tradicijomis [1, p. 250];
- 3) savo atliktų psichologinių tyrimų duomenimis [1, p. 250; 2; 3, p. 97].

Kurdama šį modelį Lietuvoje autorė rėmėsi jau susiklosčiusiomis tradicijomis bei psichologinėmis skirtingo amžiaus studentų bei mokytojų asmenybės savybėmis [1, p. 250; 2; 3, p. 97] bei situacijos analize.

Kaip rodo mūsų tyrimai [1, p. 250; 4, p. 20], pastaruoju metu suaugusiųjų švietimo sistemoje studijuojantys asmenys paprastai turi mokymosi problemų, neadekvačiai vertina

save, jų sugebėjimai menkesni nei jų bendraamžių, besimokančių nuosekliojo švietimo sistemoje. Be to, jie dažnai būna nepilnų, prasčiau materialiai apsirūpinusių šeimų vaikai, turintys vienu metu ir dirbti, ir mokytis. Analizuojant jų biografijas, paaiškėjo, kad jie dažnai keisdavo mokyklas, prastai mokydavosi žemesnėse klasėse ir, sulaukę atitinkamo amžiaus, pereinavo mokytis į suaugusiųjų mokyklą.

Taigi psichologinį bendruomenės kūrimo modelį sudaro šie komponentai (žr. 3 pav.):

3 pav. Psichologinis bendruomenės kūrimo Lietuvoje modelis

- I. Socialinių darbuotojų asmenybės savybių ugdymas ir saviugda:
  - 1) savo vaidmens supratimas ir priėmimas (nuostatos: atvirumas ir tiesa, empatija);
  - 2) įvaizdis ir nuostatos bei tikėjimasis (teigiamas požiūris į klientų grupes);
  - 3) teisinės, psichologinės ir pedagoginės kompetencijos kėlimas (nuolatinis mokymasis).
- II. Klientų grupės arba kliento motyvų socializuotis formavimas:
  - 4) motyvų socializuotis skatinimas (skatinti pakeisti esamą situaciją – vengti apatijos, beviltiškumo, depresijos būsenos);
  - 5) pasitikėjimo savo ir bendruomenės narių jėgomis formavimas;
  - 6) savo, kaip visuomenės nario, įvaizdžio kūrimas (aš galiu padėti kitam, atsidūrusiam tokioje pačioje situacijoje).
- III. Sociokultūrinių, pedagoginių–psichologinių bendruomenės gyvenimo sąlygų sudarymas:
  - 7) bendruomenės psichosocialinių poreikių įvertinimas;
  - 8) tinkamas socialinio darbo metodų parinkimas;
  - 9) bendruomenės bendradarbiavimo ir kitų socialinių įgūdžių ugdymas.

Taigi bendruomenę Lietuvoje galima sukurti tik bendromis visų bendruomenės narių pastangomis.

Išvados

1. Tyrimas parodė, kad sąvoka „bendruomenė“ skirtingai traktuojama sociologijos, socialinės psichologijos, suaugusiųjų švietimo kontekstuose.
2. Socialinio darbuotojo vaidmenį kuriant bendruomenę galima apibrėžti kaip bendruomenės kūrėjo bei paties bendruomenės nario, kuriam tai pat bet kada gali prireikti socialinės pagalbos.
3. Lietuvos socialinės situacijos analizė parodė, kad Lietuvoje intensyviai sprendžiama vis didėjančio nedarbo problema, formuojant tiek pasyvią (pašalpų forma), tiek aktyvią darbo rinkos politiką (Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pastangomis) bei organizuojant suaugusiųjų švietimą (Švietimo ir mokslo ministerijos pastangomis).
4. Psichologinį bendruomenės kūrimo modelį sudaro šie komponentai:
  - 1) socialinių darbuotojų asmenybės ugdymas ir saviugda (savo vaidmens ir supratimas (nuostatos: atvirumas ir tiesa, empatija); įvaizdis, nuostatos bei tikėjimasis (teigiamas požiūris į klientų grupes); teisinės, psichologinės ir pedagoginės kompetencijos kėlimas;
  - 2) klientų grupės arba klientų motyvų socializuotis atsiradimas (skatinti pakeisti esamą situaciją – išvengti apatijos, beviltiškumo būsenos); pasitikėjimo, savo ir bendruomenės narių jėgomis formavimas; savo, kaip visuomenės nario, įvaizdžio kūrimas (aš galiu padėti kitam, atsidūrusiam tokioje pačioje situacijoje);
  - 3) sociokultūrinių, pedagoginių–psichologinių bendruomenės gyvenimo sąlygų sudarymas (bendruomenės psichosocialinių poreikių įvertinimas; socialinio darbo metodų parinkimas; bendruomenės socialinių įgūdžių bendradarbiauti ugdymas).
5. Savivaldybių socialinio darbo skyriams, atsakingiems už bendruomenės kūrimą Lietuvoje, rekomenduojama skatinti dirbančių socialinių darbuotojų nuolatinį mokymąsi, siekiant kelti jų darbui būtiną kompetenciją, t.y. suprasti bei empatiškai priimti savo vaidmenį prasmingo mokymosi situacijose, lavinti savo gebėjimus suprasti klientus, jų grupes bei patį save ir ugdyti pozityvų požiūrį į nuolatinį mokymąsi.

LITERATŪRA

1. **Beresnevičienė D.** Nuolatinis mokymasis Lietuvoje (psichologiniai pagrindai): Monografija. – Vilnius: Pedagogikos institutas, 1995.
2. **Beresnevičienė D.** Self-esteem and Interpersonal attractiveness among drop outs. *International Journal of Psychology*. Vol. 27(3–4). June/August 1996.
3. **Beresnevičienė D.** Psychological characteristics of adults as learners // *Identity, Freedom, values and memory: Proceedings of 2nd International Baltic Psychology Conference*. 1996.
4. **Beresnevičienė D.** The scopes and the role of New Information Technologies in Lifelong Learning. – Strasbourg: Council of Europe, 1999.
5. **Berger P.L., Luckmann Th.** Socialinis tikrovės konstravimas. – Vilnius: Pradai, 1999.
6. **Sutton C.** Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. – Leicester: The British Psychological Society. – Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 1999.
7. **Suslavičius A.** Socialinė psichologija. – Kaunas: Šviesa, 1995
8. **Wilson T.** Service links virtual 'demand chain' // *Internetweek*, 13/09/99 Issue 780.
9. **Long S. A.** Building Communities is our Business // *American Libraries*. August 1999. Vol. 30. Issue 7.
10. **Meyers A. S.** Building A Partnership: Library Service to Labor // *American Libraries*. August 1999. Vol. 30. Issue 7.
11. **Fondation L., Tufano P., Walker P.** Collaborating with Congregations // *Harvard Business Review*. July/August 1999. Vol. 77. Issue 4.
12. **Henry R.** Performing Place: Staging Identity with the Kuranda Amphitheatre // *Australian Journal of Anthropology*. December 1999. Vol. 10. Issue 3.

13. **Valenti V.** A moving theatrical experience // *Mechanical Engineering*. November 1999. Vol. 121. Issue 11.
14. **Mizrahi T.** *Community Building: Renewal, Well-being, and Shared Responsibility* (Ed. by Patricia Ewalt, Edith M. Freeman and Dennis L. Poole). – New York, 1999.
15. **Gillmor V.** Churches Reject „Worship Tax” // *Christianity Today*. September 1999. Vol. 43. Issue 10.
16. **Christian Century**. October 1999. Vol. 116. Issue 26.
17. **Reynolds D.** Coalition Politics: Insurgent Union Political Action Builds ties Between Labor and the Community // *Labor Studies Journal*. Fall 1999. Vol. 24. Issue 3.
18. **Socialinis** pranešimas. – Vilnius: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, 2000.
19. **Beresnevičienė D.** Nuolatinio mokymosi modeliai Vakarų Europoje. *Pedagogika*. 1996. T. 32.
20. **Conflict** Resolution: Peacebuilding // *Peace Research Abstracts Journal*. October 1999. Vol. 36. Issue 5.
21. **Jovaiša L.** *Ugdymo mokslas ir praktika. Analitinių straipsnių monografija*. – Vilnius: Agora, 2001.
22. **Myers D.** *Psichologija*. – Vilnius: Poligrafija ir informatika, 2000.

Psychological Model of Community Building in Lithuania

Prof., Hab. dr. Danguolė Beresnevičienė

Law University of Lithuania

SUMMARY

The article deals with the problem of community building in Lithuania. The aim of the article is to develop the psychological model of Community building in Lithuania, based on the analysis of the understanding of the term „community”, social situation in Lithuania, the experience of Community building in West European countries and USA and analysis of psychological and social problems of community building in developing countries.

The model was developed, according data of social situation in Lithuania, the experience of Community building in foreign countries and data of research of learning needs and psychological characteristics of adults as learners in Lithuania (Beresnevičienė, 1995, Beresnevičienė, 1996b, Beresnevičienė, 1996c, Beresnevičienė 1999).

According to the author, the psychological model of Community building in Lithuania consists of three parts:

- 1) development and self-development of the personality traits and competencies of social worker (acceptance and understanding of his role in the situation of meaningful learning, the development of the openness, empathy and truth approach in his work with the clients, development of adequate self-esteem and expectations to the clients and positive attitude towards lifelong learning, with the aim to improve his competencies);*
- 2) development of clients’ motivation to socialization (appearance and further development of clients motivation to socialization, development of his reliance to the members of community and to himself; development of self-esteem of the client);*
- 3) creation of adequate sociocultural, educational and psychological conditions of the life in the community (evaluation of psychosocial needs of community members; choosing of appropriate methods of social work with the clients; development of social skills of community members).*